

'S ann air an tolman uaine so far na thachair an réite eadar na h-Innseanaich, is na Barraich, a tha Eaglais Chaluim Chille air a togail an diugh, is 's e am piobaire bàna a' chiad duine a chaidh a chàradh anns a' bhàdhun ri taobh na h-eaglaise 's a' bhliadhna ochd ciad diag, dà fhichead 's a còig.

An uair mu dheireadh a bha mi air chuairt 's a' Chaolas Mhór thadhail mi an tigh Màiri Ealasaid Nic Néill, is mun d' fhuair mi fiù cothrom bualadh fodham, sheall i dhomh teisteanas-eaglaise a thugadh do a seanair mun d' fhàg e Barraidh. Bha an teisteanas so air a sgrìobhadh a mach an dòigh cho òrdail, eireachdail 's a chunnaic duine riamh. Eadhon an diugh, faisg air ciad bliadhna gu leth an déidh a chur ri paipear tha an làmh-sgrìobhaidh, is an litreachadh soilleir gun fhòtus air bith. So agaibh an teisteanas, facal air an fhacal:—

“Tha so mar theisteanas air fear-giùlain na litreach so, Eachann MacNéill, duine pòda a rugadh, 's a thogadh 's an sgìreachd so, gu bheil e 'na dhuine iomchuidh, neochoireach 'na chaithebeatha; nach d' rinn cron do dhuine riamh, is gu faod cumunn Crìosduidheil sam bith gabhail ris fhéin, 's ri a theaghlach cia b' e àite 's an rùnaich Dia na Cruinne a chrannchur a chur air bonn. Tha so an ainm Seisean Eaglais Bharraidh, agus air a sheulachadh le Iomhair MacCuinn, Ministear, agus Pàdruig MacDhonnchaidh, Cléireach an t-Seisein, an Eilean Bharraidh, an darna là de'n Ogmhios 'sa' bhliadhna ochd ciad diag, 's a dha.”

An uair a bha mi greis a' còmhraidh ris a' chaillich dh' fhoighnich i dhomh an cuala mi iomradh riamh air a' phort “Tha biodag air MacThòmais, 's tha bucallan 'n a bhrògan; tha biodag aig MacThòmais, 's gur math a dh' fhòghnadh sgian da.” “Chuala gu dearbh,” arsa mise, “agus a réir 's na their na Gàidheil 's an t-seann dùthaich bha e càirdeach do MhacShimidh, ceann-cinnidh nam Frisealach.” “Uill,” ars' a' chailleach, “so agaibh seachas a chuala mi mu dhéidhinn MhicThòmais.”

Anns a' bhliadhna seachd ciad diag, da fhichead 's a naoi bha feachd de shaighdearan Gàidhealach a' fuireach an Louisburg, an Siorramachd Cheap Breatann, is air Là Sàbaid àraidh chaidh iad a mach air chuairt. An uair a ràinig iad iomall a' bhaile nach d' fhuair na h-Innseanaich greim orra. Thugadh air falbh iad gu ceann-cinnidh nan Innseanach an Escasonaidh. An uair a thuig an ceann-cinnidh có as a thàinig iad leig e cothrom coiseachd leotha, 's thuirt e riutha gun innse do dhuine an Albainn gum b' e esan MacThòmais nam Biodag. A réir eachdraidh theich MacThòmais le a bheatha a Albainn an déidh dha piobaire a mharbhadh, piobaire a bha a' cluich a' phuirt, “Tha biodag aig MacThòmais,” aig dannsa àraidh, 's MacThòmais fhéin 's an éisdeachd. Ràinig MacThòmais Alba Nuaidh, is ri tìde fhuair e inbhe ceann-cinnidh nan Innseanach. Tha iad ag ràdh eadhon an diugh fhéin gu bheil “Tòmas” 'n a ainm cumanta am measg nan Innseanach an Ceap Breatann.

Tha mi cinnteach gun cuala a' chuid as motha do na leughadairean iomradh air àmhgharan ciad luchd-àiteachaidh na dùthcha, a dh' fhàg Alba 's a rinn an dachaidh 's a' chèarnaidh so de'n t-saoghal. Ma